

Донецька обласна універсальна наукова бібліотека
ім. Н.К. Крупської
Науково-методичний відділ

**БІБЛІОТЕЧНІ ІНТЕРНЕТ-ЦЕНТРИ
В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ РЕГІОНУ:
З ДОСВІДУ РОБОТИ БІБЛІОТЕК ДОНЕЧЧИНИ**

(Інформаційна довідка)

Донецьк 2005

ББК 78.305

Б 59

Бібліотечні Інтернет-центри в інформаційному середовищі регіону: з досвіду роботи бібліотек Донеччини: Інформ. довідка / Донец. ОУНБ ім. Н.К. Крупської; Склад. О.А. Соколова. – Донецьк: Схід. вид. дім, 2005. – 24 с.

*Інтернет-центри в бібліотеках
Донеччини відкриті за сприяння
Посольства США в Україні*

Складач: О.А. Соколова

Редактор: О.В. Рязанцева

Відп. за випуск: Н.П. Авдеєнко

Комп'ютерний набір: В.І. Копійка

Дизайн: О.О. Мізько

Донецька область є одним із лідерів за кількістю діючих бібліотечних Інтернет-центрів. Сьогодні в публічних бібліотеках області Інтернет-центри функціонують у містах: Артемівськ (3), Дружківка (1), Костянтинівка (1), Краматорськ (2), Маріуполь (1), Харцизьк (1), Ясинувата (1). Їх відкриття відбулося завдяки фінансовій підтримці Посольства США в Україні у рамках реалізації проекту «Інтернет для читачів публічних бібліотек» (LEAP, LEAP-II, III, IV, LEAP-Delta, LEAP-Connect) протягом 2001–2004 рр. Загальна сума отриманих за грантами коштів складає близько \$ 117,5 тис., що дозволило в 10 публічних бібліотеках регіону організувати для користувачів 49 робочих станцій із швидкісним каналом зв'язку і ліцензійним програмним забезпеченням (див. дод.).

У всіх містах організація та відкриття Інтернет-центрів є справою не тільки бібліотек, а й усієї громади. Інформація про виграний грант стимулювала спонсорів, бібліотеки отримали певну матеріальну підтримку з боку владних та бізнесових структур. На ці кошти у бібліотеках було придбано меблі, зроблено ремонт і облаштовано приміщення для Інтернет-центрів. Наприклад, у м. Артемівську сума додатково залучених коштів сягнула 55,3 тис. грн, у т. ч. від міської ради було отримано 46,0 тис. грн, від підприємств та комерційних організацій – 9,3 тис. грн (інформаційно-комерційне агентство-провайдер Інтернету «ІНКА», сервісне підприємство «Еліт-сервіс» та ін.). Партнерами реалізації проекту у м. Маріуполі стали: місцева рада – 8 тис. грн (ремонт приміщення); Центр біржових інформаційних технологій «Доріс» – 15,0 тис. грн (забезпечення доступу до Інтернету); ТОВ «НТТ-центр» (постачальник обладнання та програмного забезпечення, надання технічної та консультативної допомоги) та ін. Активну допомогу відкриттю Інтернет-центру у м. Костянтинівці надали ЗАТ «Костянтинівський хлібокомбінат», ЗАТ «Київ-Конті», філія «Приватбанку». Головним спонсором Інтернет-центру у м. Харцизьку стало СП «Донбас-Ліберті». Сума спонсорської допомоги підприємств і бізнес-структур у м. Дружківці склала майже 20,0 тис. грн.

Організація Інтернет-центрів сприяла розвитку структури ЦБС. Так, у м. Маріуполі під час підготовки до відкриття Інтернет-центру у ЦМБ було створено новий структурний підрозділ – відділ автоматизації, до штатного розкладу бібліотеки введені посади інженера-програміста, інженера-електронника, інженера з обслуговування техніки. У м. Краматорську Інтернет-центр став

підрозділом інформаційно-бібліографічного відділу ЦБ ім. М. Горького, у ЦДБ ім. О.С. Пушкіна створено інформаційну службу з підтримки освіти та навчання, у м. Костянтинівці реорганізовано інформаційно-бібліографічний відділ і на його базі відкрито Центр громадської освіти з секторами (інформаційно-довідковий, автоматизації бібліотечних процесів, Інтернет-центр), у м. Артемівську створено новий відділ інформації та маркетингу, введено штатну одиницю провідного програміста.

Робота Інтернет-центрів розпочалася з навчання бібліотечних працівників. У межах реалізації проекту LEAP працівники бібліотек-учасниць взяли участь у міжнародних бібліотечних конференціях у Криму (2002–2004 рр.), семінарах, організованих Посольством США в Україні у м. Миколаєві (2002, 2004 рр.), м. Херсоні (2003 р.), семінарах-тренінгах у м. Києві (2001, 2003 рр.), м. Тернополі (2005 р.).

Проведено навчання та тренінги персоналу бібліотек щодо оволодіння навичками роботи на персональному комп'ютері (ПК) та в мережі Інтернет. На базі ЦБ ім. М. Горького м. Краматорська організовано Школу професійного розвитку фахівців ЦБС. Відповідно до розробленої програми проводяться заняття, практичні тренінги із закріплення теоретичних знань. Після закінчення занять кожний слухач Школи отримує свідоцтво про проходження курсу навчання «Навігація в Інтернеті». На базі Інтернет-центру ЦДБ Краматорської ЦБС для учасників творчої лабораторії «Нові можливості в інформаційно-бібліографічному обслуговуванні дітей» пройшли Інтернет-екскурсії «Можливості Інтернету для дитячих бібліотек», проведено тренінг «Складання бібліографічних покажчиків за допомогою Інтернету». До програми міського семінару «Бібліотека – творча лабораторія з відродження духовності, патріотизму та свідомості» включено Інтернет-хвилинки – «Українські сайти в Інтернеті». Практичні заняття в Інтернет-центрі відбулися і під час семінару-консультації «Інновації бібліотечно-бібліографічних та інформаційних ресурсів у бібліотеці». В Артемівській міській ЦБС тренінги для персоналу ЦБС пройшли за участю менеджерів проекту LEAP: професора Державної академії керівних кадрів культури і мистецтва (ДАКККМ) Загуменної В.В., доцента ДАКККМ Шевченко І.О. Було проведено семінари-тренінги: «Доступ до Інтернет як бібліотечна послуга», «Сучасна бібліотека в інформаційному просторі». Це значно підвищило професійний рівень бібліотечних працівників ЦБС, 85% з яких оволоділи навичками

роботи на ПК та в Інтернеті. Навчання бібліотечних фахівців у м. Маріуполі відбувається під керівництвом викладачів Приазовського державного технічного університету, курс навчання триває 30 годин, у м. Костянтинівці заняття проводять викладачі філіалу Краматорського економіко-гуманітарного інституту (КЕГІ). Фахівці Харцизької міської ЦБС пройшли навчання з курсу «Дистанційне навчання» у версії on-line (засоби спілкування: ISQ, електронна пошта, списки-розсилки).

На базі Краматорської ЦБС працює обласна школа передового досвіду «Комп'ютерні технології у бібліотеках» (2004–2005 рр.). До цього протягом трьох років її заняття проходили на базі Маріупольської ЦБС для дорослих. Вільний доступ до Інтернету дозволяє слухачам школи – бібліотечним працівникам області – використовувати ресурси мережі як для професійної, так і для загальної самоосвіти, допомагає у реалізації творчих планів.

Оволодіння новітніми технологіями не тільки сприяє підвищенню професійної кваліфікації бібліотечних фахівців, але й змінює менталітет бібліотекарів, створює умови для застосовування ефективних форм і методів обслуговування відвідувачів з метою підвищення їхньої інформаційної культури.

Враховуючи склад та рівень підготовки користувачів до роботи в Інтернеті, фахівці центрів розробляють програми навчання, які передбачають проведення Інтернет-екскурсій, віртуальних подорожей, Інтернет-уроків, інформаційних семінарів. Фахівці центрів намагаються зацікавити користувачів пізнавальними сайтами, відвідуванням віртуальних музеїв, навчають користуватися електронними енциклопедіями, бібліотеками, архівами преси. У програмах навчання приділяється величезна увага питанням етики використання мережі дітьми, поняттю авторського права та інтелектуальної власності.

Навчання користувачів проводиться як індивідуально, так і групами. За період функціонування Інтернет-центрів у бібліотеках області пройшли навчання 638 груп (13876 чол.) (див. дод.). Співпраця бібліотек зі спеціалістами різних категорій допомогла, з одного боку, розширити коло користувачів, з іншого – засвоїти нові інформаційні ресурси.

Можливості Інтернету найбільш активно використовуються з метою інформування фахівців бюджетної сфери – культури, освіти, медицини. Було розроблено плани тематичних інформаційних

семінарів «Інновації у галузі освіти», які охопили викладачів практично усіх шкільних предметів, і, в першу чергу, викладачів іноземних мов, бо вони, як ніхто, мають можливість та нагоду вдосконалити свої знання мови, яку викладають школярам та студентам. Учасникам таких семінарів пропонується не тільки курс лекцій-консультацій, але і знайомство (самостійно і за допомогою консультанта) з веб-сторінками за темою занять. До кожного семінару фахівцями центрів надаються рекомендаційні покажчики сайтів. У цьому напрямку активно працюють Інтернет-центри практично усіх ЦБС.

У м. Краматорську, співпрацюючи з міським відділом освіти, на базі Інтернет-центру проведено семінар директорів та заступників директорів міських загальноосвітніх шкіл за темою «Дистанційне навчання в загальноосвітніх школах» (були присутні 120 чол.). З цієї нагоди видано вебліографічний покажчик «Дистанційне навчання». Для вчителів молодших класів ЗОШ та вихователів груп продовженого дня, слухачів обласних курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників проведено практичні тренінги (були присутні 76 чол.). Викладачі української мови і літератури взяли участь у Інтернет-екскурсіях.

В Інтернет-центрі Маріупольської міської ЦБС для дорослих було проведено семінар «Використання сучасних комп'ютерних Інтернет-технологій для потреб освіти», в якому взяли участь педагоги декількох шкіл міста. Для працівників культури було підготовлено Інтернет-огляд «Гранти, як додаткове джерело фінансування». У м. Костянтинівці спільно з міським управлінням освіти розроблено програму «Освіта ХХІ століття», згідно з якою проведено низку семінарів: «Інновації у галузі освіти», «Інтернет для вчителя іноземної мови», «Образотворче мистецтво. Школа. Інтернет», «Використання ресурсів Інтернету у підготовці домашніх завдань» та ін. Проведено 8 інформаційних семінарів для вчителів-предметників, з них 3 – для шкільних психологів. Тематика семінарів різна: «Інтернет поглиблює зацікавленість уроками хімії (фізики)», «Трудове виховання у школі та Інтернеті», «Інтернет – помічник на уроках охорони життєдіяльності», «Досвід дошкільного виховання в мережі Інтернет». У процесі підготовчої роботи було складено серію тематичних покажчиків веб-ресурсів: «На допомогу вчителю...» (української мови, іноземної мови, інформатики та ін.).

Таким чином, з'явилася ще одна ланка у співробітництві бібліотеки із загальноосвітніми школами та іншими установами, які зайняті навчанням та вихованням дітей.

Фахівці Інтернет-центрів активно використовують можливості Інтернету для розвитку інтелектуальних і творчих здібностей школярів та студентів. Інтернет-центр ЦБ ім. М. Горького Костянтинівської міської ЦБС разом з відділом освіти та школами міста проводить роботу з інформування мешканців міста і користувачів Інтернет-центру про умови щорічних конкурсів американських урядових програм академічних обмінів. І, як результат, користувачі Інтернет-центру, учні ЗОШ № 13 м. Костянтинівки Ключниченко Оксана та Кирилов Павло, безкоштовно навчалися у Сполучених Штатах Америки у 2003/2004 навчальному році. 16 учнів міста навчаються у Малій академії наук та 58 – в обласній школі «Ерудит», 17 з них – постійні користувачі Інтернет-центру, що дає їм можливість отримувати домашні завдання через мережу Інтернет, розширювати власний світогляд та підвищувати інтелектуальний рівень. Дві студентки Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка Дрижакова Діна та Обеденко Дарина навчаються дистанційно за допомогою Інтернет-технологій.

Активні користувачі Інтернет-центру – діти з міського Центру дитячої та юнацької творчості (ЦДЮТ). Юнкори, наприклад, спілкуються з юнкорами СНГ у чаті сайту «Юнпрес». Пікунова Дарина (13 років), працюючи в Інтернет-центрі, взяла участь в обласному конкурсі «Перо надії», що проходив у м. Донецьку, і зайняла одне з призових місць. Батьки та дівчинка дуже вдячні бібліотеці за створені умови для реалізації здібностей. Вихованці лідер-класу, який діє при ЦДЮТ, неодноразово брали участь у дискусіях Донецького молодіжного дебатного центру за такими темами, як «Вкладення державних коштів у розвиток молоді», «Використання праці дітей на вулицях», «ЄС: за чи проти?». Про новини та майбутні дебати користувачі знаходять інформацію під час роботи в Інтернет-центрі на сайті Донецького молодіжного дебатного центру. Нещодавно вихованці лідер-класу вирішили взяти участь у незвичайному проекті віртуального спілкування у програмі ICQ «Аськинні друзі» і отримали можливість в чаті познайомитись і обмінятися думками зі своїми однолітками – мешканцями Севастополя і Херсона.

Активну допомогу талановитим людям м. Харцизька надає Інтернет-центр центральної бібліотеки міської ЦБС. Так, у березні 2004 року співробітники центру взяли участь у підготовці учня 9-А класу Зуївської ЗОШ № 11 Дробишева Євгена за темою «Технологія розведення лікарських рослин» до обласного конкурсу «Юний рослинник», організованого Донецьким ботанічним садом. У вересні 2003 року фахівцями центру для участі у Міжнародному конкурсі молодих дизайнерів одягу «Адмиралтейская игла» у м. Санкт-Петербурзі електронною поштою було відправлено анкети і вибіркові фотографії серії «Гарячий шоколад» Новикової Тетяни. За підсумками конкурсу Тетяна одержала диплом фіналіста та запрошення взяти участь у X (ювілейному) конкурсі.

Особливу увагу працівники центрів приділяють дітям з багатодітних сімей, сиротам та дітям з обмеженими можливостями. Так, у м. Костянтинівці у липні 2003 р. розпочав свою роботу міський Центр раннього втручання та соціальної реабілітації дітей-інвалідів «Світанок». Інтернет-центр ЦМБ ім. М. Горького відразу встановив творчий зв'язок з ним. Враховуючи побажання дітей, особливості організації їхнього навчання та пропозиції бібліотечних працівників-консультантів, було створено Інтернет-клуб, головна мета якого – призвичаїти дітей до роботи на ПК та ознайомити їх з можливостями Інтернет-технологій. Заняття в цьому клубі відбуваються щоп'ятниці. Серед заходів, проведених для дітей-інвалідів, переважають віртуальні екскурсії містами, музеями та зоопарками світу, віртуальні світлиці «Моя Батьківщина – квітуча земля», віртуальні уроки духовності «В гармонії земного та небесного», Інтернет-розповіді про свійських тварин, кімнатні рослини та ін.

Інтернет-центр ЦМБ ім. М. Горького плідно співпрацює з міським Центром зайнятості, який реалізує проект «Партнер» разом з Міністерством праці США. Бібліотечні працівники допомогли створити банк зайнятості для населення. Для безробітних проводяться інформаційні семінари, пошук роботи через Інтернет. Співробітники Інтернет-центру постійно беруть участь у круглих столах, ярмарках вакансій, які проводить Центр зайнятості.

На базі Інтернет-центру Європейським регіональним бюро Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) у серпні 2003 року та березні 2004 року було проведено курси медпрацівників Костянтинівки, Дружківки, Дзержинська та Костянтинівського району з проблем боротьби з туберкульозом (у рамках Міжнародної

програми «DOMS-терапія – нова стратегія лікування туберкульозу» за участю працівника регіонального бюро ВООЗ у м. Києві доктора Кестутіса Міскініса та координатора з навчання Дубровіної І.В.). Інтернет-центр прийняв більше 130 лікарів та медичних сестер, які ознайомилися з новітніми методами та передовим досвідом профілактики і лікування туберкульозу в різних країнах світу. Співробітники Інтернет-центру склали тематичний покажчик сайтів «Обережно: туберкульоз». Лікарі, які водночас є викладачами медичного училища, стали учасниками двох спеціальних семінарів-практикумів «Медичні ресурси для практикуючого лікаря» і «Фізичне та духовне здоров'я народу – багатство нації». Також два семінари було організовано для студентів цього ж медичного училища. Тепер майбутні медичні сестри та фельдшери знають, що Інтернет – надійний помічник у навчанні та вдосконаленні професійних знань.

Викладачі Костянтинівської міської школи мистецтв мали нагоду ознайомитися з фаховими інформаційними ресурсами на семінарі «Інтернет та мистецтво» за допомогою вебліографічного путівника «Школа мистецтв».

На базі Інтернет-центру Маріупольської ЦБС постійно проводяться семінари для різних фахівців, що допомагає залучати їх до співпраці. Співробітництво з юристами дозволило організувати службу віртуальної юридичної довідки у міському чаті; результатом співпраці з медичними працівниками міста стала організація на базі ЦМБ ім. В.Г. Короленка безкоштовних медичних консультацій для мешканців похилого віку; зустрічі в Інтернет-центрі з державними службовцями міста допомогли вирішити питання надходження до бібліотеки з періодичністю один раз на місяць пакету документів з рішеннями місцевих органів влади. На підставі угоди про спільну діяльність з Маріупольським науково-дослідним центром «Екосфера» на базі Інтернет-центру проводиться навчання представників санітарно-епідеміологічних служб, санпросвіти та екологічних служб.

За допомогою ресурсів Інтернет-центрів бібліотеки розширюють діапазон своєї діяльності як інформаційні установи.

У Харцизькій ЦМБ відкрито інформаційну службу «Консультант Плюс». На замовлення виконкому Харцизької міської ради для відділів інформаційно-комп'ютерного забезпечення, бухгалтерського обліку, економіки, організаційного відділу здійснюється пошук та електронна доставка документів Державного казначейства України, цінових котирувань на вугілля різних марок, рішень органів

державної влади з питань місцевого самоврядування тощо. Для пошуку інформації широко використовуються регіональні електронні ресурси. У Маріупольській ЦМБ ім. В.Г. Короленка відбулися презентації Регіонального інформаційного порталу «Донеччина», Маріупольського екологічного порталу, веб-сайту Маріупольської міської ради.

Відкриття Інтернет-центрів дало змогу бібліотекам створити власні веб-сайти, що дозволило відкрити бібліотечні ресурси не лише для тих, хто живе поруч, а й для віддаленого користувача. Тут, як правило, розміщується історична довідка про бібліотеки, інформація про сучасний стан, структуру, події з життя ЦМБ та ЦБС у цілому, масові заходи, акції, перелік послуг. У розділі «Фонди» є відомості про періодичні, цінні, рідкісні, краєзнавчі видання. Маріупольська і Краматорська міські ЦБС розташували на сайтах електронні каталоги на фонди своїх ЦБС. На сайтах Костянтинівської та Маріупольської ЦБС окремі сторінки присвячені літературній вітальні та літературному музею, що відкриті у ЦМБ. Тут розповідається про події місцевого літературного життя. У Костянтинівській ЦБС з 2005 р. стала виходити електронна газета, на шпальтах якої можна дізнатись про конкурси для молодих талантів пера та їхні творчі здобутки.

Нещодавно у Краматорській та Костянтинівській ЦБС почала працювати рубрика «Віртуальна довідка». Відвідувачі сайту отримують відповіді на свої запитання в режимі on-line про конкретне видання, історичні відомості та факти, економічний, культурний та соціальний розвиток України, краю, міста, а також країн світу; різноманітні відомості та факти, які можна знайти за допомогою словників, довідкової, енциклопедичної літератури, періодичних видань та всіх доступних для бібліотеки пошукових систем. Все це, безперечно, працює на зміцнення репутації бібліотеки як соціального інституту та підвищує її імідж як інформаційного центру міста та регіону в цілому.

Доступ до Інтернету дозволив бібліотекарям розширити джерела поповнення власних електронних баз даних. Так, у Маріупольській і Краматорській міських ЦБС активно формуються бази даних з краєзнавства, у м. Маріуполі постійно поповнюються тематичні папки, створені за ресурсами Інтернету: «Аудіокниги», «Письменники Донбасу», «Етнографія». Артемівська міська ЦБС готує Інтернет-досьє, дайджести з різних актуальних питань, є база даних «Сценарії», яку широко використовують працівники культури

міста, вчителі, студенти, учні шкіл під час підготовки різноманітних заходів. У всіх Інтернет-центрах активно використовується база рефератів.

Фахівці центрів активно пропагують цінну, корисну інформацію, розміщену на інших сайтах, для чого складають тематичні покажчики сайтів. Костянтинівська ЦМБ, наприклад, за час роботи центру підготувала їх більше 50, серед них такі: «Громадські організації в інформаційному просторі», «Шкільне літо з Інтернетом», «Життя без паління», «Дзвін Чорнобиля лунає в наших серцях», «Санкт-Петербург: крізь віки» та багато інших. Маріупольська ЦМБ розробила 36 анотованих списків, які для зручності користувачів розташовані на кожному робочому місці у друкованому варіанті, у папці «Вибране» на кожній робочій станції.

У Краматорській ЦБС підготовлено вебліографічні покажчики за такими темами: «Лікарські рослини», «Актуальні питання економіки», «Історія України», «Українська писемність», «Екологія», «Правознавство», «Вузи Донецька і Харкова», «Краматорськ в Інтернеті», «Всеукраїнське товариство «Просвіта», «Президентські вибори – 2004», «Органи державної влади та місцевого самоврядування».

Складаються також інформаційні списки за запитам користувачів. З'явилась особлива категорія користувачів – користувачі вебліографії – всі ті, хто має доступ до Інтернету, але ще не має великого досвіду щодо пошуку інформації. Вебліографія – надійна інформаційна підтримка багатьох масових заходів, і не тільки в ЦБ, а й у бібліотеках-філіях. Так, у Костянтинівській ЦМБ для книжкових виставок складаються розгорнуті та кольорові вебліографічні покажчики. Вони доповнюють друковану інформацію і є естетичним елементом виставки.

Бібліотечні Інтернет-центри реально впливають на підвищення ролі бібліотек у житті місцевої громади.

До Інтернет-центру Харцизької ЦМБ звернулася вчителька Галина Воронько з особистим проханням розмістити в Інтернеті лист про допомогу. Відповідь на її звернення надійшла від юриста Київської жіночої організації «Дія» (www.diya.org.ua). Ясинуватська міська ЦБС розробила загальноміську програму «Розвиток інформаційної культури населення як резерв соціально-культурного розвитку міста». Мета програми – задоволення інформаційних потреб жителів, розширення діапазону інформаційної бази та ефективно її

використання в різних сферах життя міста. У структурі юнацької бібліотеки-філії № 6 діє міська Інформаційно-консультаційна служба з питань юридичної, медичної та психологічної допомоги підліткам та молоді – ІКС. Фахівцям ІКС велику допомогу надає доступ до Інтернету, де вони мають змогу отримати інформацію з правових питань, а також підвищити свою кваліфікацію щодо сучасних методів та форм роботи з молоддю.

Не залишилися поза увагою й люди похилого віку. Ця соціально незахищена частина користувачів позбавлена можливості передплачувати періодичні видання через високу вартість останніх. В Інтернет-центрі вони отримали можливість утамувати інформаційний голод шляхом доступу до багатьох періодичних видань в електронному форматі та до електронних бібліотек. Активну роботу в цьому напрямі проводять фахівці Інтернет-центру Маріупольської ЦБС. Тут зібрані повнотекстові бази електронних версій газет «Приазовский рабочий», «Ильичевец». Для користувачів проводяться Інтернет-огляди «Події і факти», «Віртуальний лікар», «Інтернет для дачників», «Ваше здоров'я у ваших руках».

ЦМБ м. Костянтинівки реалізує проект «Жди мене», в межах якого встановлено зв'язок з однойменною телевізійною передачею. Костянтинівці раз на тиждень можуть звернутися до співробітників центру з проханням розміщення на сайті своєї пошукової інформації і здійснення запиту. Ця новація знайшла відгук у серцях мешканців міста, цією можливістю вже скористалися кілька десятків чоловік, і вже є позитивні результати.

Впровадження Інтернет-послуг дало бібліотечним працівникам можливість значно збагатити проведення різноманітних масових заходів. Значна їх кількість проводиться у комплексі з віртуальними екскурсіями, оглядами сайтів та ін.

В Інтернет-центрі Костянтинівської ЦМБ у межах Дня інформації «Тобі, абітурієнт – 2004» було проведено міні-презентацію «Інтернет – абітурієнту», у програмі Дня інформації «У бронзі, у граніті, у серцях» – віртуальний урок пам'яті «Нащадки пам'ять збережуть», Інтернет-урок «Як прожити довго молодим та здоровим» став частиною Дня здоров'я «Прислухайтесь – говорить природа», у програму Декади права «Правовий розвиток України» увійшли віртуальні репортажі «Правова держава і права людини».

В Інтернет-центрі Харцизької ЦМБ проведено віртуальну подорож-роздум «Hip-Hop STORY, или Правдивая история о том, что

по-настоящему круто...», конкурс комп'ютерного малюнка «Вічна слава героям!». На базі Інтернет-центру організовано клуб за інтересами «Павутинка», де збираються діти-інваліди, сироти та діти з малозабезпечених сімей віком від 6 до 15 років. Вони навчаються основам роботи та технології пошуку інформації в Інтернеті, мають можливість відвідувати «Віртуальні екскурсії». Серед дітей постійно проводиться анкетування, яке допомагає з'ясувати коло їхніх інтересів та захоплень щодо Інтернет-технологій. З урахуванням цих даних і були проведені заходи: комп'ютерна гра «Сварка», інтелектуальна гра «Що? Де? Коли?», подорож до країни комп'ютерних кросвордів, турнір знавців «Чарівний Інтернет». Юні члени клубу із задоволенням створюють свої малюнки у графічному редакторі Paint. Їх захоплює багатий фактичний матеріал програми та можливість виявити свої здібності у створенні графічного малюнка, наприклад намалювати «Портрет рідної матусі» до Міжнародного жіночого дня або розкрити свої перші почуття у вигляді «валентинки» до Дня святого Валентина, залишити на папері свої враження від святкування Днів православної культури.

Активно використовують можливості Інтернету для проведення масових заходів бібліотечні працівники Краматорської міської ЦБС. Для учнів ЗОШ проводяться уроки-екскурсії за темою «Пошук інформації в Інтернеті», для студентів-культурологів цікавим був віртуальний урок «Мистецтво експресіоністів». Цілий ряд заходів організовано для дітей-сиріт, учнів школи-інтернату № 3: Інтернет-екскурсії «Гід в країні «Павутинка», «Цікаві сайти», «Шпаргалки для Інтернет-подорожей». За участю місцевого відділення СДПУ(о) в Інтернет-центрі організовано презентацію довідника М. Лукаша «Фразеологія перекладів», примірники якого було подаровано навчальним та публічним бібліотекам міста. Відбулася також презентація сайту СДПУ(о). До Дня слов'янської писемності і культури разом з місцевим відділенням Російського національно-культурного товариства проведено презентацію нового видання монографії М.І. Костомарова «Богдан Хмельницький», присутні ознайомилися також із сайтом товариства. Неодноразово проводилися Інтернет-акції для юнацтва «Знайомства без обмежень» та Дні надії – цільовий пошук у мережі «Жди мене». Відвідувачі Інтернет-центру взяли участь в акції «Людина року в Краматорську» (сайт місцевої газети «Восточный проект»). Заняття клубів та гуртків за інтересами ЦБС міста «Колаж», «Абетка», «Казкограй»,

«Дивосвіт», «Краєзнавець» проходили в Інтернет-центрі за такими темами: «Музеї. Мистецтво Київської Русі», «Діти в Інтернеті», «Стиль модерн у мистецтві», «Світ очима Інтернету» та ін.

Відкриття Інтернет-центру значно розширило зміст роботи юнацької бібліотеки Ясинуватської міської ЦБС. Підключення до мережі дозволило бібліотеці приєднатися до проекту «ІНТАС» Києво-Могилянської академії, ресурсами якого скористалися понад 40 чол. За участю фахівців центру активістами природоохоронного руху міста проведено пошук спонсорів для підтримання проєктів щодо захисту навколишнього середовища в умовах густонаселених територій. Учасники міського творчого молодіжного об'єднання «Муза» за допомогою Інтернету беруть участь у конкурсах молодих поетів; фани донецького футбольного клубу «Шахтар» отримали можливість спілкуватися в чаті та виходити на сайт своєї улюбленої команди. Народний майстер Карцев О.К. – керівник студії судномодельювання – звертається до Інтернет-центру в пошуках необхідної інформації з проєктування суден. Студійці знаходять у мережі нові моделі кораблів та різноманітні дані про історію мореплавання. Учасники міського творчого об'єднання флористів, які є членами Міжнародної асоціації флористів, підтримують зв'язок з Міжнародним клубом «International Pressed Flower Art Society». Через Інтернет вони одержують відомості й пропозиції щодо організації та проведення виставок та конкурсів. У результаті такої співпраці мешканка міста, майстер-флорист Акіндєєва О.М. стала лауреатом конкурсу «Creation contest» з пресованої флористики у Японії тощо.

Бібліотечні працівники приділяють особливу увагу рекламуванню Інтернет-центрів поміж мешканців регіону, використовуючи для цього різноманітні PR-технології.

У всіх бібліотеках міст, які мають Інтернет-центри, оформлено інформаційні стенди, рекламні щити, вивіски, опубліковано графіки їх роботи, розміщуються оголошення про всі заходи, що там відбуваються. У м. Костянтинівці ще до відкриття було розроблено PR-проєкт Інтернет-центру. Бібліотекарі міста взяли участь у тренінгу «PR: організаційна культура» у Регіональному центрі «Сприяння» (м. Донецьк). Бібліотека плідно співпрацює із засобами масової інформації: місцевою студією телебачення «Скіф-2», радіо «Тера», газетами «Жизнь», «Знамя индустрии» та «Провінція», на сторінках якої започатковано рубрику «Віртуальна бібліотека». За час роботи здійснено 33 публікації, записано 16 радіопередач, 10

репортажів та телеінтерв'ю про роботу Інтернет-центру. Для зацікавлених мешканців міста регулярно проводяться екскурсії до бібліотечного Інтернет-центру і тематичні огляди сайтів.

Як внутрішня реклама у бібліотеках м. Костянтинівки, в інших містах також, діють нагадування користувачам про можливість безкоштовного доступу до мережі, посилення на ресурси Інтернету на картках у систематичному каталозі, звернення до читачів у всіх підрозділах бібліотеки, кольорові плакати та ін. Практично кожна книжкова виставка має посилення на сайти Інтернету, програми масових заходів часто доповнюються оглядами сайтів за темою заходу. На базі Інтернет-центрів проводяться Дні інформації, Дні фахівця, Дні депутата та ін.

Задля популяризації Інтернет-центру Маріупольська ЦМБ ім. В.Г. Короленка користується підтримкою міської ради, педагогічних колективів навчальних закладів міста, місцевої преси («Приазовський робочий», «Ильичевец», «Привет, ребята», «Твій Маріуполь»), телебачення («МТВ», «ТВ-7», «Сигма») та радіо («Європа +», «Радіо Приазов'я»). У місцевих газетах опубліковано 19 статей про діяльність центру, вийшло 10 передач на телебаченні, 2 – на радіо (авторська передача «Я знаю»). В Інтернет-центрі відбуваються екскурсії для мешканців міста, презентації для працівників бібліотек різної відомчої підпорядкованості.

Значні PR-кампанії Інтернет-центрів проводять також бібліотекарі Артемівської, Краматорської, Харцизької, Ясинуватської міських ЦБС.

Бібліотечні Інтернет-центри користуються великою популярністю серед користувачів. Про це свідчать наступні дані: за період роботи Інтернет-центрів до користування їхніми послугами було залучено майже 30,0 тис. чол., кількість відвідувань складає 122,9 тис. (див. дод.). Позитивними є відгуки відвідувачів про роботу центрів.

Інтернет-центри постійно проводять соціологічні дослідження, в ході яких вивчається склад та інформаційні запити користувачів.

Дослідження показали, що серед користувачів Інтернет-центрів у Костянтинівці та Ясинуватій переважають чоловіки – 53,9% та 53,0% відповідно, а у Краматорську та Дружківці більшість складають жінки – 60,0% та 70,0%.

За віковими ознаками активними відвідувачами в усіх ЦБС є юнацтво, молодь від 15 до 28 років. Вони складають у Ясинуватій – 69,0%, Маріуполі – 60,0%, Дружківці – 57,5%, Артемівську – 55,1%,

Костянтинівці – 44,7%. Інтерес до Інтернет-центрів у дітей коливається від 17,5% у Дружківці до 39,0% у Артемівську, у дорослих спостерігається така картина: м. Артемівськ – 5,1%, м. Ясинувата – 11,0%, м. Маріуполь – 25,0%, м. Костянтинівка – 27,7%, м. Дружківка – 25,0–30,0%.

Більшість користувачів має базову загальну середню освіту (50% і більше відсотків), базову вищу та повну вищу мають 20,0–30,0% користувачів.

Основна маса користувачів Інтернет-центрів – це учні середніх шкіл. Наприклад, у Ясинуватій – 60,0%, Костянтинівці – 48,3%, Дружківці – 48,3%. Студентів вузів – 15,0–20,0%, службовців – 12,0%–27,0%. Найменш активними є робітники (4,0–7,0%), учні ПТУ (2,0–3,0%) та пенсіонери (1,0–3,0%).

Таким чином, наведені дані свідчать, що основний контингент користувачів Інтернет-центрів – це діти, юнацтво та молодь, у більшості ті, хто навчається.

У середньому кожний користувач відвідав Інтернет-центр 5–6 разів, 60,0–70,0% користувачів відвідують Інтернет-центр щотижня, 12,0–15,0% – кілька разів на тиждень, 30,0% використовують Інтернет-послуги у разі потреби.

Бібліотечні фахівці вивчали коло питань, пов'язаних з тим, які навички використання Інтернет-технологій мали користувачі до відвідування Інтернет-центру. У м. Маріуполі 16,5% респондентів, які бажали навчатися роботі в Інтернеті, не були знайомі навіть з поняттям «Інтернет», 18,5% – мали поверхневі відомості, 19,0% – середній рівень підготовки та 46,0% – вільно орієнтувалися у мережі. У м. Костянтинівці 20 із 50 опитаних (40,0%) вказували на своє слабе володіння комп'ютером та низький рівень знань і навичок роботи в мережі Інтернет. На першому етапі переважна частина відвідувачів (70–80%) користувалася консультаційними послугами фахівців центру. Проведене навчання сприяло підвищенню рівня підготовки. Так, експрес-дослідження, проведене через рік роботи Інтернет-центру у м. Маріуполі показало, що 50% користувачів, які не мали навичок роботи в Інтернеті, одержали необхідні знання. А сьогодні вже майже 75,0% відвідувачів можуть самостійно працювати у мережі.

Більшість опитаних має змогу користуватися Інтернетом лише у бібліотечних Інтернет-центрах. Так, у Краматорській ЦБС 77,0% користувачів відповіли, що користуються Інтернет-центром у

бібліотеці, 8,0% – на роботі та в Інтернет-кафе. У м. Артемівську більше 90,0% користувачів ознайомились з Інтернетом і навчалися користуватись ним саме у бібліотеках ЦБС. Тільки 7,1% опитаних користувачів мають вдома комп'ютери і лише 1,4% – доступ до Інтернету. Решта користувачів (91,5%) взагалі не має вдома чи на роботі доступу до Інтернету.

Що стосується мети звернення користувачів до Інтернету, то дослідження показали, що більшість використовує Інтернет насамперед з навчальною метою: Костянтинівка – 52,3%, Дружківка – 45,2%, Артемівськ – 83,8%, Краматорськ – 43,3%; з пізнавальною метою – 30,0–45,0%; для самоосвіти – від 6,1% у м. Артемівську до 40,0% у м. Краматорську. Задоволення професійних потреб, як мотив звернення до Інтернету, визначили у Костянтинівці 9,8% опитаних, Артемівську – 19,1%, Краматорську – 33,0%. Інтернет для наукового пошуку в публічних бібліотеках використовують 3,0–4,0% користувачів. Значна кількість респондентів користується Інтернетом для задоволення особистих інтересів стосовно життя та творчості улюблених співаків, акторів, спортсменів, отримання інформації щодо новинок кіно, комп'ютерних ігор тощо.

За змістом структура звернень до Інтернет-ресурсів приблизно однакова. У м. Костянтинівці галузеву інформацію з мистецтва, фізичної культури та спорту розшукують 29,3% користувачів, техніки – 28,1%, суспільно-політичних наук – 24,7%, у м. Дружківці відповідно за галузями – 24,2%, 20,6%, 46,3%. І лише 3–4% респондентів намагаються знайти тексти художніх творів та інші повнотекстові бази даних.

Рівень обслуговування задовольняє 80,0% опитаних, які відмітили високу кваліфікацію персоналу, високий рівень обслуговування, широкі можливості пошуку інформації та її великий обсяг. Серед проблем, що негативно впливають на роботу Інтернет-центрів, були названі такі: встановлені обмеження в часі користування та замала швидкість каналу зв'язку.

Щодо поліпшення роботи Інтернет-центрів від користувачів надійшли наступні пропозиції:

- збільшити час роботи в Інтернет-центрі хоча б до 2-х годин на тиждень;
- обладнати приміщення Інтернет-центрів устаткуванням для підтримки оптимального температурного режиму;
- продовжити надання безкоштовного доступу до Інтернету;

– забезпечити можливість роздруковування знайденої інформації.

Таким чином, можна стверджувати, що завдяки проекту «Інтернет для читачів публічних бібліотек» мешканці регіону одержали вільний доступ до Всесвітньої інформаційної мережі Інтернет, що стало ще одним кроком на шляху до демократизації суспільства в Україні. Інтернет-центри сприяють підвищенню інформованості мешканців регіону, реалізації їх права на інформацію.

Відкриття Інтернет-центрів значно вплинуло на зміст роботи бібліотечних установ області. Бібліотеки відкрили безмежний світ віртуальної інформації для місцевої громади, залучили пересічних громадян, незалежно від їхнього матеріального становища і фізичних можливостей, до масового використання Інтернету у повсякденному житті. Інтернет-центри підвищили інформаційний потенціал публічних бібліотек регіону, що, безумовно, підвищило імідж останніх. Зросла кількість відвідувачів бібліотек, змінилась структура контингенту користувачів – збільшилось число учнів, студентів, службовців. Інтернет-центри розширили можливості задоволення професійних, освітніх потреб користувачів і тим самим підвищили рівень і якість інформаційного обслуговування в регіоні. Усі бажаючі отримали нагоду поліпшити свої знання в галузі новітніх технологій, оволодіти необхідними навичками щодо створення власних інформаційних продуктів, що, безперечно, позитивно впливає на інтелектуальний і творчий розвиток кожної особистості.

Майбутнє бібліотек вже не уявляється без Інтернет-центрів, тому подальшу роботу бібліотеки області пов'язують з активізацією роботи наявних Інтернет-центрів і відкриттям нових. Кожна бібліотека, що вже має Інтернет-центр, намічає конкретні шляхи подальшого його розвитку.

Маріупольська ЦМБ ім. В.Г. Короленка після закінчення терміну дії гранту оплачує Інтернет-зв'язок за допомогою спонсорів-провайдерів – 50% та 50% – за кошти, які надходять від платних послуг. Введені додаткові платні послуги: сканування, запис CD, набір тексту оператором, складання вебліографічних списків на замовлення та ін. Виділені пільгові категорії користувачів, які і в перспективі користуватимуться Інтернет-центром безкоштовно – це діти-сироти, діти з багатодітних сімей, учні шкіл-інтернатів, люди похилого віку. За домовленістю навчання працівників бюджетної сфери в Інтернет-центрі буде продовжено на безоплатній основі. Для

ефективного проведення презентацій, семінарів тощо планується обладнати Інтернет-центр мультимедійним устаткуванням.

У програмі розвитку Інтернет-центру м. Дружківки заплановано залучити до співпраці нові категорії користувачів (підприємців, державних службовців); організувати обслуговування людей з обмеженими можливостями, для чого передбачено облаштувати під'їзд до бібліотеки класичним пандусом, відшукати кошти на обладнання робочих місць для користувачів з ослабленим зором та ін. Вирішуються питання посилення реклами Інтернет-послуг у бібліотеках, ЗМІ, наприклад виготовлення з цією метою сувенірів з атрибутикою центру.

Артемівська міська ЦБС як партнер взяла участь у розробці та реалізації проекту Коаліції громадських організацій міста «Вчимося жити разом» у межах програми «Демократизація України: програма малих проектів» при фінансовій підтримці Міністерства у справах міжнародного розвитку Великої Британії. За проектом передбачено фінансування роботи бібліотек щодо надання вільного доступу до мережі Інтернет мешканцям громади та навчання первинним навичкам роботи на ПК та в Інтернеті малозабезпечених та соціально незахищених верств населення, інвалідів, учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, ветеранів війни. Для підвищення потужності центру заплановано придбання ще одного лазерного принтера та нового, більш сучасного модему.

Пошук бібліотеками альтернативних джерел фінансування Інтернет-центрів після закінчення терміну дії проектів триває. Проте досвід свідчить, що бібліотеки самотужки вирішити це питання не можуть. Подальший розвиток Інтернет-технологій у публічних бібліотеках є магістральним напрямом їхнього розвитку на шляху до світової бібліотечної спільноти, який забезпечує вільний доступ громадян до інформації на шляху до демократичного суспільства. Тому підтримка безкоштовних бібліотечних Інтернет-центрів є громадською справою. Вона має вирішуватись, виходячи з інтересів місцевих громад, на засадах гарантованого державного фінансування.

Електронні адреси бібліотечних Інтернет-центрів Донецької області

children@library.inca.dn.ua - Артемівськ

lib2004@list.ru – Дружківка

konstlib@mail.ru – Костянтинівка

library@krm.net.ua – Краматорськ

lib@lib.mariupol.net – Маріуполь

biblio@hc.dn.ukrtelecom.ua – Харцизьк

yaslibrary@makeevka.net – Ясинувата

Основні відомості про бібліотечні

№№ п/п	Назва ЦБС	К-сть Інтернет- центрів	У яких б-ках	Дата відкрит- тя	Назва гранту
1	2	3	4	5	6
1.	Артемівська міська ЦБС	3	ЦМБ, ЦДБ, б-ка- філ. № 2 для дорослих	21 грудня 2001 р.	«Інтернет для читачів публічних бібліотек» (LEAP, LEAP-Delta)
2.	Дружківська міська ЦБС	1	ЦМБ	2 вересня 2004 р.	«Інтернет для читачів публічних бібліотек» (LEAP-IV)
3.	Костянтинівська міська ЦБС	1	ЦМБ	20 січня 2003 р.	«Інтернет для читачів публічних бібліотек» (LEAP-II)
4.	Краматорська міська ЦБС	2	ЦМБ, ЦДБ	14 вересня 2003 р.	«Інтернет для читачів публічних бібліотек» (LEAP-III)
5.	Маріупольська міська ЦБС для дорослих	1	ЦМБ	11 січня 2002 р.	«Інтернет для читачів публічних бібліотек» (LEAP-I, LEAP-Delta, LEAP Connect)
6.	Харцизька міська ЦБС	1	ЦМБ	18 січня 2002 р.	«Інтернет для читачів публічних бібліотек» (LEAP-I, LEAP-plus)
7.	Ясинуватська міська ЦБС	1	Міська б-ка- філ. № 6 для юнацтва	15 серпня 2003 р.	«Інтернет для читачів публічних бібліотек» (LEAP-III)
	Всього:	10			

Інтернет-центри Донецької області

Сума, отримана за грантом (основна, додаткова)	Термін дії гранту	К-сть робочих станцій (комп'ю- терів)	К-сть користу- вачів (за час роботи)	К-сть відві- дувань	Проведення навчання	
					груп	чол.
7	8	9	10	11	12	13
\$23902 \$ 1956 <hr/> \$25858	грудень 2001 р. – березень 2005 р.	11	6000	24100	55	5500
\$14645	вересень 2004 р. – вересень 2006 р.	6	1761	5263	30	315
\$6750	вересень 2002 р. – березень 2007 р.	5	5564	19860	52	1657
\$14232	травень 2003 р. – квітень 2005 р.	8	4905	19955	148	3510
\$23881 \$ 2000 <hr/> \$25881	жовтень 2001 р. – 10 вересня 2004 р.	8	3200	32400	70	420
\$12330 \$ 2239 <hr/> \$14569	вересень 2001 р. – вересень 2003 р.	6	6902	10234	230	2300
\$15540	травень 2003 р. – квітень 2005 р.	5	944	11093	53	174
\$117475		49	29276	122905	638	13876

Підп. до друку 08.08.2005. Формат 60x84 1/16. Папір офсетний.
Друк трафаретний. Гарнітура Times. Ум. друк. арк. 1,4.
Обл. вид. арк. 1,05. Зам. 1-080805. Наклад 80 прим.

Видавниче підприємство "Східний видавничий дім"
(Державне свідоцтво № ДК 697 від 30.11.2001.)
83086, м. Донецьк, вул. Артема, 45
тел./факс (062) 338-06-97, 337-04-80